

İKİNCİ MEŞRUTİYET'TEN CUMHURİYET'E GEÇİŞ SÜRECİNDE BİLİMSEL TÜRKÇÜLÜK ÇABALARINA BİR ÖRNEK : YENİ MECMUA

Necdet EKİNCİ*

RESUME

EnTemps de Passage de la Deuxième Mechéroutiette (Constitutionnelle Ottoman) A la Republique, Un exemple; aux Travaux de Turquisme Scientifique: Yeni Mecmua

Yeni Mecmua est une revue turquiste publiée par un groupe de Jeuns Turcs. sous la direction de Ziya Gökalp entre les dernières années de la Deuxième Mechéroutiette et les premiers mois de la Republique. La Deuxième Mechérouyette est le milieu dans lequel toute sorte d'opinion était formulée facilement. Car, dès le lendemain de la revolution de 1908, il s'agit de la liberté de la presse. Voila dans ce milieu culturel, Yeni Mecmua a brillé comme une étoile et a guidé les intellectuels turcs.

C'est dommage qu'après la Première Guerre Mondiale, la capitale de l'Empire Ottoman, Constantinople a été occupée, ceux qui publient la revue ont été détenus et envoyés en exil. Ainsi, la première vie de la publication de Yeni Mecmua a touché a pris fin. Après la Guerre d'Indépendance Turque, en 1923, la revue a été republiée sous l'appui de Falih Rıfki ;mais malheureusement cette deuxième vie de la publication n'a pas pu durer long temps.

* Yard. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü Öğretim üyesi

Yeni Mecmua

Türk İnkılabının İlk Gazetesi

Yeni Mecmua, İstanbul'da yayınlanmıştır. Bu gazete, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında yayınlanmış en önemli gazetelerden biridir. Gazetenin yayıncısı, Mustafa Kemal Atatürk'tür. Gazetenin amacı, Türk milletini bilgilendirmek ve onunun haklarını savunmaktır. Gazetenin içeriği, siyasi, sosyal ve kültürel konulara odaklanmıştır. Gazetenin yayını, Osmanlı Devleti'nin çöküşüne ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar devam etmiştir.

Yeni Mecmua, İstanbul'da yayınlanmıştır. Bu gazete, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında yayınlanmış en önemli gazetelerden biridir. Gazetenin yayıncısı, Mustafa Kemal Atatürk'tür. Gazetenin amacı, Türk milletini bilgilendirmek ve onunun haklarını savunmaktır. Gazetenin içeriği, siyasi, sosyal ve kültürel konulara odaklanmıştır. Gazetenin yayını, Osmanlı Devleti'nin çöküşüne ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar devam etmiştir.

Giriş

Türk basın- yayın tarihinde ve kültürel yaşamında oldukça önemli bir yeri bulunan "Yeni Mecmua" Birinci Dünya Savaşı'nın son yılları ile Cumhuriyet' in ilk yıllarında, yani geçiş süreci olarak nitelendirebilecek bir dönemde yayım hayatına girmiştir

Bu yıllar Türk toplumunun büyük değişim ve aşınmalara uğramış olduğu yıllardır.1

Bu döneme damgasını vurmuş "Türkçülük" olarak adlandırılan **Türk ulusal bilincinin uyanışında Balkan**

1 Bu yıllar için bkz. Faroz Ahmad:"JönTürkler Döneminde Savaş ve Toplum 1908-1918";Tarih ve Toplum, sayı 64, Nisan 1989, s.47-56.

ayaklanmalarının etkisi büyüktür² Özellikle 1908 Devrimi ile oluşan siyasal ve kültürel ortamda, Osmanlı ve İslamcı eğilimler nedeniyle önceleri cılız ve pek sönük kalmakla birlikte, adeta mantar gibi biten, dernekler ve dernekleşme faaliyetleri içinde “**Türkçü düşünce**” de örgütlenmeye başlamış, hızla yayılmış ve **bir aydın ideolojisi** haline gelmiştir.³ Böylesine canlı bir gazete ve dergi edebiyatı ve **Türkçü klüpler** ağı ile kültürel ve daha az ölçüde siyasal, “**Pantürkist**” akımların yükselen dalgası ve bu dalga içinde **bilimselliğe** yönelmiş **Türkçü dergilerin** yükselişi ve **aydınlar** arasında büyük kabul görmesi vardı. İşte **bilimsel Türkçülük** çabası içine girmiş bu dergiler içinde “**Yeni Mecmua**” **İkinci Meşrutiyet basını** arasından yıldız gibi parladı. “**Yeni Mecmua**”nın ilk sayısı **12 Temmuz 1917**’de yayınlanmış, **26 Teşrin-i Evvel 1918**’de **66. Sayı** ile beraber birinci yayın dönemi sona ermiştir. **1 Kanun-ı Sani 1923**’te **67. Sayı** ile yeniden yayınlanmaya başlamış, fakat **5 Kanun-u Evvel 1923**’te tekrar yayın hayatından çekilmiştir.⁴

Bu yayın tarihlerinden de anlaşılacağı gibi, **Birinci Dünya Savaşı**’nın son yıllarında **Cumhuriyet**’in ilk yıllarında, yani **savaş, değişim ve devrim** çalkantıları içinde yayınlanan

2 Balkan ayrılıkçılığına karşı Osmanlı tepkisi, Rus Panislavizmine karşı Tatar Türklerinin ayaklanması Arap ve Arnavut ulusçuluğunun ortaya koyduğu yeni düşünce ve örnekler karşısında Türk ve Tatar aydınlarının etkilenmeleri, Türkoloji alanındaki yeni bulgularla Türk gururunun sürekli olarak beslenmesi gibi etkenler, Osmanlıların yenildiği ve müslümanların küçük düştüğü bir ortamda, bir hanedan veya devlete değil de, bir halka-Avrupa’dan Pasifik’e dek uzanan geniş coğrafyada Türk halkına- dayanan bir siyasal akım olan Türkçülüğün büyümesini hep birlikte kıskırtmışlardır. (Bkz. Bernard Lewis: **Modern Türkiye’ nin Doğuşu**; Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1998, s.345)

3 özellikle Çarlık Rusyası’ndan gelen Türk aydınlarının girişimi sonucunda İstanbul’da kurulan dernekler ile bunların yayımları Türk ulusçuluğun doğuşunda önemli rol oynayan diğer bir unsuru oluşturmuştur. (Yusuf Bayraktutan: **Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları**; Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.84) Türkçülük hareketine yönelik ilk dernek “**Türk Demeği**” dir. (1908) Daha sonra

“**Türk Yurdu**” (1911), “**Türk Ocağı**” (1912), “**Türk Bilgi Demeği**” (1913) ve “**Türk Gücü**” gibi dernekler kurulmuştur. O dönemde “**Genç Kalemler**”, “**Türk Yurdu**”, “**Halka Doğru**”, “**Türk Sözü**”, “**Yeni Mecmua**”, “**Küçük Mecmua**” gibi Türkçü dergiler Türkçülük akımına hizmet etmişlerdir. (Niyazi Berkes: **Türkiye’ de Çağdaşlaşma**; Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1973, s.221; Dönemin dernekleri yle ilgili olara daha geniş bilgi için bkz.; Tarık Zafer Tunaya: **Türkiye’ de Siyasi Partiler**; (1859-1952) ; Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul, 1952)

4 (**Yeni Mecmua**, Cilt:4 Sayı: 67, 1Kanun-ı Sani 1923, s.24)

“ Yeni Mecmua” yı yer almış olduğu kültürel ortam içinde anlayıp değerlendirebilmek için,

İkinci Meşrutiyet ve sonrasındaki Türk basınının genel durumuna ana çizgileri ile bakmak gerekir.⁵

Geçiş Sürecinde Yayınlanmış Bulunan Gazete ve Dergiler

İkinci Meşrutiyet döneminde başlayan ve sonrasında süren **Türkçülük-İslamcılık** ve **Türkçülük-Osmancılık** tartışmaları, tümüyle dönemin yayın organlarına yansımıştı. Bu dönemin **Osmanlı basını**, bir imparatorluk formasyonunun kuşatıcı- dinsel kimliklerinden, yani Osmanlılık ve İslamıktan, **dünya siyaset konjektörünün** yönlendirdiği yeni bir biçime, **ulus-devlet** formuna ölenemez bir biçimde geçilirken, yaşanan ideolojik dönüşüm ve çatışmaları da açık bir biçimde belgelemektedir. Bu dönem basınının özelliği bir bakıma, bu ideolojik dönüşüm, yumuşak ve esnek kimliklerin yerine sert ideolojilerin kuşatmış olduğu yeni bir ideolojik siyasal ortamın sunduğu kimlik seçeneklerine geçişi göstermesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Kimlik bunalımlarının düğümünü haber veren bu geçiş, kökenleri itibarıyla en iyi dönemin **siyasal ve düşünsel ortamını** yansıtan yayın organlarında kendini göstermektedir. **İkinci Meşrutiyet'** in ilan edilmesinden sonra **sansür** uygulamasına son verilmesi⁶, Özellikle **31 Mart (13 Nisan 1909)** tarihine dek olan dönemde adeta sınırsız bir serbestliğe kavuşan bir **“matbuat hayatı”** oluşmuştur. Fakat , bu dönem için **“matbuatın”** hiç de doğal olmayan gelişmesini, bir başıboşluk ve kuralsızlık olarak tanımlamak daha yerinde olacaktır.⁷ Bu tarz bir **basın özgürlüğü** ile birlikte;

⁵ Bu dönemin Türk basını için bkz. (Hasan Refik Ertuğ: **Basın Ve Yayın Hareketleri Tarihi**; İkinci Bası, Sulhi Garan Matbaası İstanbul 1960; E. Behnan Şapolyo: **Türk Gazetecilik Tarihi Ve Her Yönü İle Basın**, Ankara, 1971; Hafız Topuz: **100 Soruda Türk Basın Tarihi**; Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1973;

M. Nuri İnuğur: **Basın ve Yayın Tarihi**; Çağlayan Kitabevi, İstanbul 1982; Hülya Baykal: **Türk Basın Tarihi 1881-1923 (Tanzimat-Meşrutiyet-Millî Mücadele Dönemleri)**, İstanbul 1990; **Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Matbaa ve Basın Sanayii** (Hazırlayan, Alpay Kabacalı); Cem Ofset, İstanbul 1998)

⁶ İkinci Meşrutiyet Dönemi öncesinde ki sansür uygulamaları için bkz. Cevdet Kudret; **Abdulhamit Devrinde** Sansür, İstanbul 1977; ayrıca Alpay Kabacalı: “ Sansür Tarihiyle İlgili İki Belge” **Tarih ve Toplum**, Sayı: 65, Mayıs 1989, s.9-11.

⁷ Basında bu derece bir serbestlik bir daha hiç görülmemiştir. Diğer yandan bu serbestliği getirilen sınırlamalar da 31 Mart Vak'ası bir dönüm noktası olmuştur. Birçok gazetenin

Türkiye' de yayınlanan gazete ve dergilerin sayısında büyük bir artış olmuş ve kısa süre içinde bu sayı 350' yi aşmıştır. Ne var ki İttihat ve Terakki' nin basın üzerindeki baskılarını artırması üzerine8 bunlardan büyük bir kısmı yayın hayatına son vermek zorunda kalmıştır. Özellikle 1909' dan başlayarak söz konusu yayın organlarının sayısında hızlı bir düşüş yaşanmış, bu sayı, 1909' da 353, 1910' da 109, 1911' de 124, 1912' de ise, 45' e düşmüştür.9

İkinci Meşrutiyet ilan edildiğinde, Ahmet Cevdet Bey' in "İkdam" ı en seviyeli gazete niteliğini koruyarak yayını sürdürmekte, Babanzade İ.Hakkı (Baban), Abdullah Zühtü, Ahmet Rasim ve Hüseyin Cahit (Yalçın) gibi dönemin ünlü yazarlarını elinde tutmaktadır10 Mihran Efendi'nin çıkarmakta olduğu "Sabah" gazetesi bu dönemde de yine yayını sürdürmektedir. Yazarları arasında, Mahmut Sadık, Selanikli Tevfik, Ahmet Rasim, daha sonraları Yahya Kemal (Bayatlı) ve Ali Kemal gibi kalemler bulunmaktadır.11 Varlığını sürdüren bir başka gazete de Ahmet Mithat' ın " Tercüman-ı Hakikat"ıdır. Yazarları ise; Ahmet Refik, İskender, Mustafa Refik Nazikzade Hilmi, Ragıp Bey'dir. Bu arada dönemin siyasal olaylarında taraf tutmamaya özen gösteren, Mehmet Efendi ile oğlu Naci'nin çıkarmış olduğu "

kapatılmasında, ilk büyük fırsat bu olaydır. (Ali Birinci:" II.Meşrutiyet' te Resim Yasakları ve Bir Kartpostal" Tarih Ve Toplum, Sayı:67, Temmuz 1989 s.24.)

8 İkinci Meşrutiyet'in ilk günlerindeki basın üzerindeki o özgürlük ortamı pek kısa sürmüştü."anarşi" ortamına son vermek gerekçesi ile 1909'da bir Matbuat Kanunu hazırlandı. Basında ve Mecliste büyük tartışmalara neden olan bu kanun 16Temmuz 1909' da yürürlüğe girdi. 1881 tarihli Fransız Basın Kanunu'dan esinlenerek hazırlanan bu yasayla her ne kadar Abdülhamit dönemi'nin matbuua üzerindeki gültünc yasakları kaldıyorsa da, bu kez yayın organının bulunduğu yerel devlet dairelerinin denetimleri kurumsallaştırılıyordu (Bkz.Server İskit:Türkiye' de Matbuat Rejimleri, İstanbul, 1939,s.85-86)

9Bu dönemde yayın sayıları için bkz. Cumhuriyet Öncesi Ve Sonrası Matbaa..., 113-114; Orhan Koloğlu:"Osmanlı Basını: içeriği ve Rejimi";Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, Cilt:I, İletişim yayınları, (t.y.) s.90 ; Zafer Toprak: " II. Meşrutiyet'te Fikir Dergileri:"Tanzimat' tan Cumhuriyet'e. Türkiye Ansiklopedisi, Cilt:I, İletişim yayınları, (t.y.) s126.

10 Şapolyo,170. "İkdam" 14 Mart 1910'dan başlayarak " Yeni İkdam" 10 Ağustos 1912' de "Yeniden İkdam" adlarını almıştır. Bu gazetenin Türk bilim ve düşün yaşamına büyük katkısı olmuştur. Dönemin en önde gelen kalemlerini bünyesinde toplaması, Servet-i Fünun, Fecr-i Ati gibi edebi okullarda ve Türk Demeği, Türk Yurdu, Türk Ocağı gibi kuruluşlarda, Türk uluşuluşunun ve Ulusal Kurtuluş Savaşı' nın hazırlığını yaparak değerli yazar kadrosunu yetiştirmiştir.(Fethi Tevetoğlu:"İkdam Maddesi" Türk Ansiklopedisi, Cilt:20,Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara,1972, s.5)

11 Gazete Birinci Dünya Savaşı sırasında Ali Kemal' in yönetimine geçmiş "Peyam-ı Sabah" adını almış. 1922' de ise, kapanmıştır.

Saadet ile **Ahmet İhsan** tarafından çıkarılan ve günlük yayınlanmaya başlıyan "**Servet-i Fünun**" gazetelerini de unutmamak gerekir.

İkinci Meşrutiyet' in sağlamış olduğu, ilk özgür ortamdan yararlanarak yayın hayatına atılan ve önde gelen diğer önemli gazeteler de, **Hüseyin Cahit** ile **Tevfik Fikret** ve **Hüseyin Kazım** tarafından **2 Ağustos 1908'** de yayınlanan "**Tanin**"¹² ile **5 Eylül 1908'** de "**Fedekaran-ı Millet**" dergisinin yayın organı olarak **Necip Nadir**' in "**Hukuk-u Umumiye**"¹³ 6 Aralık **1908'** de **Mevlanazade Rifat**' in çıkardığı "**Serbesti**"¹⁴ dir. **Mizancı Murat** adıyla ün yapmış **Mehmet Murat Bey** "**Mizan**" adlı gazetesini bu dönemde yeniden yayınlamaya başlamış, **İttihat Terakki'** ye sert eleştirilerde bulunmuştur. **Komidis** adlı bir milletvekili tarafından çıkarılan "**Saday-ı Millet**" **İttihat Terakki'** ye karşı olan bir başka gazetedir.¹⁵ Dönemin bir başka önemli gazetesi de **Meşrutiyet'** in ilk günlerinde **Abdullah Zühtü** tarafından çıkarılan, **Cenap Şahabettin**, **Süleyman Nazif** ve **Mehmet Rauf** gibi usta kalemleri bünyesine alan "**Yeni Gazete**"dir. Bunlara, **İttihat Terakki'** nin çıkardığı "**Şura-yı Ümmet**", başyazarlığını **Süleyman Nazif**' in üstlendiği "**Osmanlı**" gazetelerini de ekleyebiliriz. Bu gazetelerin yayın siyasetlerine uygun olarak, yazar kadrosunda; **Tevfik Fikret**, **Cenap Şahabettin**, **Hüseyin Cahit**, **Hüseyin Rahmi**, **Halit Ziya** gibi dönemin ünlü yazarlarının yer aldığı edebiyat yapıtlarından örnekler sunan "**Resimli Kitap**", **Hüseyin Saadettin Arel**' in **1909'** da çıkarttığı "**Şehbal**" dönemine göre en gelişmiş baskı tekniği yanında, **Süleyman Nazif**, **Cenap Şahabettin**, **Enis Behiç** gibi imzalarla da dikkati çeken bir dergidir.**1908'**de kurulan magazin dergicilik yönü

12 Gazete 1925 yılında İstiklal Mahkemesi tarafından kapatılmaya dek yayını sürdürmüştür.

13 Gazete daha sonra İttihat Terakki Yönetimi'ni eleştirdiği için kapatılmıştır.

14 "Hukuk-u Umumiye"nin kapatılmasının ardından, gazete bu kez "Serbesti" adıyla yayınlanmaya başlamıştır.

15 Gazetenin başyazarı Ahmet Samim daha sonra İttihatçılar tarafından öldürülecektir. Hasan Fehmi'nin öldürülüşünün dışındaki yankıları için bkz.(Avusturya Basınında 31 Mart Olayı-Avusturya Sosyal Demokratlarının yayın organı Arbeiter Zeitung (işçi Gazetesi) Haber-Yorumlar Nisan 1909 (Çeviri Kemal Boztepe), **Tarih ve Toplum**, Sayı: 76, Nisan 1990.)

ağır basan "**Musavver Muhit**" dergisinin yazar kadrosunu ise, **Edebiyat-ı Ceddeciler** ve **Fecr-i Aticiler** oluşturmaktadır.¹⁶

İslamcı siyasayı savunan gazete ve dergilere gelince; **Derviş Vahdeti** tarafından çıkarılan "**Volkan**" dönemin ateşli gazeteleri arasında dikkati çekerken,¹⁷ yine **İslamcı** çizgide yayın yapan diğer gazete ve dergiler de "**Sebil ül Reşat**", "**Sada-yı Din**", "**Tarık-ı Hidayet**", "**İlmiye**" ve "**Hikmet**"dir.¹⁸

İkinci Meşrutiyet dönemi, her türlü düşünce'nin, **Doğu**'dan ya da **Bati**' dan kaynaklanan her türlü akımın yazıya dökülüp, kamuoyuna serbestçe sunulduğu dönem olmuştur.¹⁹ İlk kez **İkinci Meşrutiyet** döneminde ortaya çıkan **Türk basın hayatında sosyalizmi** savunan kendilerine "**İştirakçiler**" denilen **sol** basın, **İzmir**' de haftalık olarak çıkan ve **liberal** bir sosyalizmi savunan "**Gaye**" gazetesi, **İştirakçi Hilmi** adıyla tanınan **Hüseyin Hilmi**'²⁰ nin çıkardığı "**İştirak**" yine aynı çevrenin çıkarmış olduğu, "**İnsaniyet**" ve "**Medeniyet**" gibi gazeteler sayesinde gelişme sürecine girmiştir.²¹

Başyazarları vurulan ya da sindirilen birçok gazete **31 Mart Olayı** ile birlikte kapanmış, kısacası **İttihat Terakki Yönetimi**' ne saldıran gazeteler kalmamıştır. **İkdam**, **Sabah**, **Vakit** daha sonra, **Yeni Gazete**, **İleri** gazeteleri yayımlarını şu ya da bu biçimde sürdürme olanağını bulmuşlardır. Bu ortamda, **Hüseyin Cahit**' in başyazarlığını yaptığı "**Tanin**" gazetesi de yayını sürdürmektedir. **1918** yılında **Necmettin sadak** ve **Şinasi Akşam** gazetesini kurdular.²² Basının üzerindeki bu olumsuzluk daha sonraki kritik dönemde de kendini gösterdi. "**Mütareke**" ve "**Mili Mücadele**" yıllarında **Türk basını** hem bir durgunluk dönemine girmiş, hem de

16 Ahmet Kabaklı: **Türk Edebiyat Dergisi** (Basım yeri yok) (Basım Tarihi Yok) III, s.596.

17 Derviş Vahdeti 31 Mart Vakası'nda kıskırtıcılık yaptığı gerekçesiyle idam edilmiştir.

18 Kabaklı, 596.

19 Koloğlu, 91.

20 İştirakçi Hilmi namıyla ünfü Hüseyin Hilmi Bizans birahanesinde, Polis Müdüriyeti haberi memurlarından Ali Haydar tarafından tabancayla vurularak öldürülmüştür. (İleri, 18 Nisan 1923) Aktaran, (Mehmet Ö. Alkan: Bir İttihat Terakki Muhafizi Olarak Liberal-Sosyalist Hilmi" **Tarih ve Toplum**, Sayı:81, Eylül 1990, s.51)

21 Bu dönem sol akım yayınları üzerine daha fazla ayrıntı için bkz. **Mete Tunçay: Türkiye' de Sol Akımlar (1908-1925)**, I, BDS Yayınları, İstanbul, 1991; Aclan Sayılğan: **Türkiye'de Sol Hareketler (1871-1972)**; İstanbul, 1972; Dimitri Şişmanof: **Türkiye İşçi Ve Sosyalist Hareketi**, (Hazırlayan Ayşe ve Ragıp Zarakolu) İstanbul, 1990

22 Şapolyo, 182.

basın organları arasındaki kamplaşma daha keskin çizgilerle belirginleşmiştir. Bu dönemde çıkan gazete ve dergilerde büyük bir azalma görülmektedir. 1919' da Celal Nuri (İleri) ve kardeşi Nuri (İleri) tarafından kurulan , Anadolu hareketinin “naşir-i efkârı” da olan “ İleri” 1918' de Necmettin Sadık (Sadak), Kasım Şinasi, Falih Rıfkı (Atay) ve Ali Naci (Karacan) nın yayınladığı “Akşam” 2Eylül 1908' de Yunus Nadi' nin kurduğu “Yeni Gün” Hakkı Tarık (Us) , Ahmet Rasim, Ahmet Şükrü (Esmet), Reşat Nuri (Güntekin), Hüseyin Cahit, Ziya Gökalp, Halide Edip (Adıvar) gibi kalemlerin bulunduğu “Vakit” Ankara Hükümeti' ni desteklerken, Sait Molla tarafından 1919' da yayınlanan “İstanbul”, Refi Cevat'ın 1909' da kurduğu Refik Halit (Kara) ın çeşitli adlar altında “Kuva-yi Milliye” karşıtı yazılar yayınladığı “Alemdar”, Ali Kemal' in gazetesi “Peyam-ı Sabah” Anadolu hareketine cephe alan gazetelerdir.²³

İkinci Meşrutiyet döneminde bir bilimsel dergicilik akımı baş göstermiştir.²⁴“Türkçülük” hareketinin genişlemesine koşut olarak Türkçü dergiler birbiri ardına yayınlanmaya başlamış, bunlardan bazıları yayınlarını Cumhuriyet döneminde de sürdürme olanağı bulmuştur. Bunlardan ilki, bilimsel amaca dönük, 24 Aralık 1908' de İstanbul' da kurulan “Türk Derneği” nin yayın organı olarak 1911 yılında ancak yedi sayı çıkmış, aynı adlı dergidir.²⁵ Bu arada, Selanik' te 1910 yılında on beş günde bir yayınlanan, Türk gazetecilik dilinin oluşmasında da büyük payı bulunan “ Genç Kalemler”. Bu dergi, Türkçülük hareketinin dilde sadeliğine karşı çıkıp, baltalamaya çalışan , “Servet-i Fünun”culara karşı dilde Türkçülüğü savunmuş, Ömer Seyfettin ve Ali Canip

23 Bu dönem basını için bkz. Şapolyo,183 v.d.;İnuğur,336vd; Topuz,122-124; Baykal,198vd.

24 Bu değerler içinde, “edebiyat Fakültesi Mecmuası”, “Halka Doğru”, “İlahiyat Fakültesi Mecmuası”, İslam Mecmuası”, “İçtimaiyet Mecmuası”, “Terbiye Mecmuası” “Tarih Encümeni Mecmuası” ve “Türkiyat Mecmuası” en ünlüleri idi. (Şapolyo,182.)

25 Aylık “Türk Derneği” 1911'de 6, 1912'de 1 olmak üzere toplam 7 sayı çıktıktan sonra kapanmıştır. Derneğin ve yayın organının dağılmasında üyeler arasındaki anlaşmazlıklar değil, en aktif üyelerinin görevli olarak İstanbul'dan uzaklaşmaları olmuştur. Derginin kapak sayfasının en üstünde, Osmanlı harfleri ile büyük “Türk Derneği” başlığı, onun sağ üst köşesinde Yıl:1, sol üst köşesinde, Sayı:1 ibareleri yer almaktadır. Başlığın altında ve sayfanın ortasına doğru “Türklüğe Dair Tetebbuat, Ayda bir çıkar” ifadesi bulunmaktadır. Sayfanın en altında ise; İstanbul Cağaloğlu'nda Ayasofya Caddesi'nde “Matbaa-yı Hayriye ve Şurekası 1327” adresi ve tarihi bulunmaktadır.

(Yöntem) in gayretleriyle, Ziya Gökalp, Köprülüzade Mehmet Fuat (Köprülü) gibi bilim adamlarının yardımlarıyla, Mustafa Kemal Atatürk' ün dil devrimine zemin hazırlamıştır.²⁶ Yine başyazarlığını Ziya Gökalp'in yaptığı ve 1911' de yayınlanan "Türk Yurdu" dergisi de "Genç Kalemler" ile aynı doğrultuda yayın yapmış, özde halka dönüşü savunmuştur.²⁷

Tüm bu süreli yayınlar arasında bir dergi daha kendini gösterdi ki adı "Yeni Mecmua" idi. Aynı kültürel ortamda doğmuş ve gelişmişti. İşte İkinci Meşrutiyet aydınlarına ışık tutup, yol gösteren "Yeni Mecmua" olmuştu.²⁸

Derginin Yayın Hayatına Girmesi ve Teknik Özellikleri

"Yeni Mecmua" nın yayımlanmasında etken olan iç ve dış siyasal konjktür, böyle bir dergi için oldukça elverişliydi. Osmanlı ordularının yenilgilerinin neden olduğu bir gerilemeden sonra, 1917'de Rus Bolşevik Devrimi' nin gerçekleşmesi, Rus Çarlığı' nın çökmesi,²⁹ Türk budunlarını kurtarmak ve birleştirmek, "Turan hülyası" na kavuşmak için, tüm siyaset adamlarının ve aydınların yüreğindeki ümitler yeniden alevlenmişti. Osmanlılık, Balkan

²⁶ "Genç Kalemler" dergisi Selanik'te yayımlanmaya başlamış, "Edebi, İlmî Risale-i nima" olan derginin ilk sekiz sayısı "Hüsün ve Şiir" adını taşımaktadır. "Hüsün ve Şiir" 'in ilk üç sayısı Manastırda basılmış, derginin Yönetim Merkezi daha sonra Selanik'e taşınmıştır. Dergi ününü, ikinci cildin ilk sayısında çıkan "Yeni Lisan" başlıklı yazı ile sağlamıştır. Ömer Seyfettin tarafından yazılan, ancak imza yerine bir soru işareti konulan bu yazıda, ulusal birliğin sağlanmasında, dilin önemi üzerinde durulmakta, ulusal bir edebiyatın ancak ulusal bir dille gerçekleştirileceği belirtilmektedir. (Bülent Varlık: "Tanzimat Ve Meşrutiyet Dergileri"; Tanzimat'an Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, Cilt I, İletişim Yayınları, İstanbul (t.y.) s. 120.) Dergi bu sayısından başlayarak, büyük tartışmalara yol açan "Yeni Lisan" görüşünü her fırsatta ortaya atarak savunmuş, halkın konuştuğu yalın Türkçeyi temel alarak yaymaya başlamış, böylece halkın anlayabileceği gazetecilik dilinin oluşmasına büyük katkıda bulunmuştur. Derginin İlk sayfasında ve en üstünde kapak yerine Osmanlı harfleriyle büyük "Genç Kalemler" başlığı, onun hemen altında ise; "Onbeşte bir intişar eder, edebi, ilmi mecmuadır." ifadesi yer almakta, onun altında da, Numero:14 3.Cilt, Kanun-i Sani 327 ibareleri ve tarihi görülmektedir.

²⁷ Kabaklı, 596.

²⁸ Şapolyo, 182.

²⁹ Rusya Bolşevik Devrimi'nden beş ay önce Krenski'nin Geçici Hükümeti döneminde, bolşevikler Osmanlı İmanlarında, Rusya'daki durumu açıklayan, savaş karşıtı, Rusya'daki uluslara geniş özgürlükler verilmesini savunan bildiriler dağıtıyordu. Bkz. (Hürriyetperver Rus Donanması Tarafından Osmanlı Milletine İlan (Çevirim. Muazzez Tunçay) Tarih ve Toplum, Sayı 92, Ağustos 1991, s.35.)

ayrılıkçılığının kendini göstermesiyle etkisini kaybetmiş, can çekiyordu. **İslamcılarının** sesini de, Müslüman **Arnavutların** 1912'de ayrılması, Müslüman **Arapların** ayrılıkçı kışkırtmalara kapılması, **İslamcılarının** sesinin iyice kısılmasına neden olmuştu. İşte bu gerçekler karşısında "**Türklük direnci**" daha da güçlenmiş, her yana dal budak sarmıştı.30 Böylesine coşkulu bir dönemde, yeni, üst düzey aydın tabakaya seslenecek , "**Türk Yurdu**" dışında, daha bilimsel bir dergiye gereksinim duyulmaktaydı.

"**Yeni Mecmua**" **Ziya Gökalp**'in öncülüğünde çıkarılmak için çaba harcanmışsa da maddi olanaksızlıktan dolayı, daha ilk sayısının çıkma aşamasında dara düşülmüş, "**İttihat Terakki Merkez-i Umumiye**" inden **Talat Bey (Küçük Talat)** olaya karışarak,derginin maddi işlerini üzerine almış, yazı ve düşünce konusunda yazarları tümüyle özgür bırakma önerisini derginin öncülerine götürmüş, derginin yönetimini üstlenmişti. "**Yeni Mecmua**", öncülerinin ilk düşünce ve ilke kararlarının aksine, **İttihat Terakki**'nin desteği ve yardımlarıyla yayınlanmaya başlamıştı.31

Yeni Mecmua" 25x32 boyutlarında, ikinci hamur kağıda, birinci yayın döneminde Tanin Matbaası'nda, İkinci yayın döneminde ise; Ahmet İhsan ve Ortakları Matbaası'nda basılmıştır.

İlk sayısının birinci sayfasının üst sağ köşesinde **tarikh**, ortaya doğru **sayı**, sol üst köşesinde ise; "**Birinci Sene**" yazılıdır. Ortada Osmanlı harfleriyle sülüs tarzında "**Yeni Mecmua**" başlığı yer almaktadır. Onun altında; "**ilim, sanat ve Ahlak Dair Haftalık Mecmua**" ifadesi bulunmaktadır. Tüm bu kısım kalın bir çizgi ile ayrılmış, daha altta da hemen yazılar başlamıştır. İlk sayfanın bu sözünü etmiş olduğumuz düzenlemesi, 33.sayıya dek sürmüştür. 33. Sayıdan

30 Bkz.Lewis,347-349.

31 Bülent Varlık "Yeni Mecmua" yı Türk Ocağı'nın yayın organı olarak nitelendirmektedir.(Varlık,122) Bunun bir yanılgı olduğunu burada belirtmek zorundayız. Dergi her ne kadar Türk Ocağı mensuplarınca çıkarılmışsa da, dergi ile söz konusu demek arasında hiçbir organik bağ bulunmadığı gibi, dergide yayın siyasi olarak, özellikle birinci yayın döneminde, ne bir demek ne de bir partinin savunuculuğunu üstlenmemiş, tamamıyla siyasal polemiklerden uzak, bilimsel Türkcü dergi olmaya özen göstermiştir.

.Bkz.Yahya Kemal Beyatlı:Siyasi ve Edebi Portreler;İstanbul,1976,s.17-19; M. Emin Erişirgil de "Yeni Mecmua" nın yayınlanmasında İttihat ve Terakki' nin yardımının alındığını belirtmektedir.(Erişirgil:Bir Fikir adamının Romanı: Ziya Gökalp, İstanbul,1984) Bunu doğrulayan bir başka tank da Ruşen Eşref Unaydın'dır. (Unaydın:Diğerler ki. İstanbul, 1972,s.323.)

başlıyarak, “Yeni Mecmua” başlığı bu kez Osmanlı harflerinin talik tarzı ile yazılmaya başlamış, bu durum son sayıya dek sürmüştür.

Birinci yayın döneminde 20 sayfa olarak yayınlanmış, İkinci yayın döneminde sayfa sayısı 16’ ya düşmüştür. Bu durumda dergiyi çıkarana ların ya ekonomik sıkıntı içinde olduklarını, ya da dergiye yazı bulmakta zorlandıklarını düşünebilir. Bununla birlikte, 75. Sayı Bursa ile ilgili “Fevkalade Nüsha” olarak yayınlanmış olup 10 sayfadır.

Yazılar, 30. Sayıya dek, iki, 31.Sayıdan başlayarak üç sütün olarak sayfalara yerleştirilmiştir. Bazı önemli yazıların konu başlıkları büyük harflerle yazılmıştır.

“Yeni Mecmua” birçok resmin yayınlandığını, fakat bu resimlerin daha çok, orta sayfalarda yer aldığını görüyoruz.

Derginin trajına ait yayınlanmış hiçbir kayıt yoktur. Yalnızca, 54. Sayıda, Refik Halit imzalı bir yazıda; “..mecmuanın senesine varmadan memleketin idrak edemediği bir satışa nail olduğu...”belirtilmektedir.

Dört ciltten ibaret olan “Yeni Mecmua” nın 1-26 sayıları I.Cildi; 27-52 sayıları II.Cildi; 53-66 sayıları III.Cildi; 67-90 sayıları da, IV.Cildi oluştururlar. Bununla birlikte, her ciltte sayfa numaraları yeniden başlamaktadır.

Yayın dönemlerine gelince, daha önce de belirttiğimiz gibi, 12 Temmuz 1917 tarihinde yayınlanan 1. sayı ile 26 Teşrin-i Evvel 1918 tarihli 66.sayılar, birinci yayın dönemini; 1 Kanun-i Sani 1923 tarihli 67.sayı ile 20 Kanun-u Evvel 1923 tarihli 90. Sayılar ikinci yayın döneminde yayınlanmışlardır. “Yeni Mecmua” tarihleri bazen Rumi, bazen de ay isimleriyle gösterilmiştir.

Birinci yayın döneminde, birkaç kayma dışında,haftada bir, İkinci yayın döneminde,ise onbeş günde bir yayınlanmıştır. 33. Sayıya tarih olarak 21-28 Şubat tarihleri verilmiştir. 14 Şubat’ la 7 Mart arasında tek sayı çıkarılarak, bir haftalık bir atlama olmuştur. Bu gecikmeye, okuyucuya ilave olarak verilen, o günün anısına 5-18 Mart1915 tarihleri atılan, Mehmet Talat’ın tanıtım yazısıyla okuyucuya sunulan, “Çanakkale” “Yeni Mecmua’ nın fevkalade nüshası” neden olmuştur. 51. Sayı (4 Temmuz 1918) ile 52. Sayı (13 Temmuz 1918) arasında dokuz günlük bir süre vardır. 61. Sayı (12 Eylül 1918) ile 62.Sayı (26 Eylül 1918) ise on dört günlük bir süre vardır. Falih Rıfkı’nın belirttiğine göre,; “Yeni Mecmua”

66. Sayısından sonra yayınına 4 yıl, 2 ay, 5 gün ara vererek **1 Kanun-i Sani 1923'** te **67. Sayı** ile yeniden yayınlanmaya başlamıştır.³²

"**Yeni Mecmua**" nın fiyatını gösteren hiçbir rakam ya da belirti dergilerde yoktur. **1 Kanun-i Sani 1923** tarihli **67.Sayı**da yeniden yayına başlaması nedeniyle, **Falih Rıfki'** kaleme aldığı ilk yazıda ücretin 10 kuruş olduğu belirtilmiştir.³³

"**Yeni Mecmua**" yı çıkaranların kesin bir listesinin belirlenememesine karşın, derginin öncüleri olarak, şu kişileri saymak mümkündür: İmtiyaz sahibi ve Mes'ul Müdürü **Mehmet Talat**, derginin denetimini elinde bulunduran, **Ziya Gökalp**,**Yahya Kemal (Beyatlı) Köprülüzade Mehmet Fuat, Ahmet Refik, Falih Rıfki, Ağaoglu Ahmet (Ağaoglu), Necmettin Sadık**. Bu önde gelen kalemler, "**Yeni Mecmua**" nın yayınlanmasından önce, kendi siyasal düşünceleri doğrultusunda, dönemin çeşitli gazete ve dergilerinde yazmaktaydılar.

"**Yeni Mecmua**" da yazarların isim listeleri verilmemiştir, Sürekli yazı yazarlardan daha çok, dışarıdan yazı gönderenlerin katkılarıyla yayınlanan dergide, en fazla **Ziya Gökalp'** in yazıları yayınlanmıştır. O'nu 53 yazıyla **Ahmet Refik**, 50 yazıyla **Köprülüzade Mehmet Fuat**, 40 yazıyla, **Necmettin Sadık**, 39 yazıyla, **Ömer Seyfettin**, 32 yazıyla, **Avram Galanti** izlemektedir. Dikkat çeken önemli bir olgu da derginin Sahibi ve Mes'ul Müdürü **Mehmet Talat'**ın "**Çanakkale fevkalade nüshası**" nın tanıtım yazısı dışında hiç bir yazısının yayınlanmamış olmasıdır. Bu da göstermektedir ki; birinci yayın döneminde **İttihat Terakki Yönetimi** dergiyi ekonomik yönden desteklemiş, ama içeriğine ve yayın siyasına karışmamıştır. Dergideki yazarların çoğu o dönemde yaşamış kişilerdir. Önceden yaşamış olduğu halde, yazıları yayınlananlar, gerek Türk, gerek yabancı ünlü yazarlar bulunmaktadır. Bazı yazılar da imzasız çıkmıştır. Fakat bunların çoğu bilimsel nitelikli makale olmaktan çok ,günlük aktüel olaylarla ilgili yazılardır.³⁴

32 Falih Rıfki:"1918-1923":**Yeni Mecmua**, Cilt: 4 , Sayı: 67, 1Kanun-i Sani 1923,s.1

33 Aynı yerde.

34 "**Yeni Mecmua**" da yazısı yayınlanan yazarlardan bazıları şunlardır:Abdühak Hamit , Ahmet Ağaoglu, Ahmet Haşim, Ali Canip, Avram Galanti, Baki, Bursalı Ahmet Paşa , Dostoyevski, Emis Behiç, Falih Rıfki Atay, Faruk Nafiz ,Fuzuli, Gothe,Gustav Lobu, Halide Edip ,Hasan Ali, Hüseyin Rahmi, Jean Jaques Reaussaux, Köprülüzade Mehmet Fuat, Leon Tolstoy, Maxim Gorki,Mehemet Emin,Orhan Seyfi, Ömer Seyfettin, Refik Halit, Reşat Nuri, Ruşen Eşref, Yahya Kemal, Yakup Kadri, Ziya Gökalp (Bilal Kırımlı):**Yeni**

İçeriği ve Yayın Siyaseti

"**Türkçülük**" düşüncesini **bilimsel temellere** dayandırmak, **Türk ulusal kültürünü** araştırmak amacı ile **Ziya Gökalp**' in öncülüğünde yayınlanmaya başlayan "**Yeni Mecmua**", yayınlanmış olduğu tarihte, **Türk Siyasal Yaşamı**' nin partililik konusunda, en çekişmeli bir dönemi yaşanmakta olmasına karşın; dergi, hiçbir siyasal partinin ne yanında, ne de karşısında olabilecek bir görüş ortaya atmamış, bu gibi siyasal konulara yer vermektен de kesinlikle kaçınmıştır.

Özellikle **Ziya Gökalp, Necmettin Sadık, Ahmet Refik** gibi derginin öncü kalemleri, **sosyoloji, tarih, edebiyat** gibi bilim kollarına dönük makalelerini, tümüyle **bilimsel ve objektif** açılarından ele almaya çalışmışlardır. "**Yeni Mecmua**" da 52' si **Ziya Gökalp**' in olmak üzere, **sosyoloji** alanında incelenebilecek **109** makale bulunmaktadır. **5** adet de **felsefe** dalında bilimsel yazı vardır.

Edebiyat ve dil alanında, başta **Köprülüzade Mehmet Fuat** olmak üzere: **Ağaoğlu Ahmet, Ali Canip, Halit Fahri, Ahmet Cevat, Avram Galanti ve Fevzi Lütfi** gibi yazarların makaleleri yayınlanmış, **Türk edebiyatının** yanı sıra **İran ve Batı edebiyatları** ile ilgili konularında bilgi veren yazılar da yer almıştır. **Edebiyat ve dil** ile ilgili yazıların toplamı **110** olup, bunların **42**' si **Köprülüzade Mehmet Fuat**' a aittir.

Tarih alanında **Ahmet Refik**' in yazıları yanında, yine **Köprülüzade Mehmet Fuat, Nazmi Ziya, Avram Galanti** gibi önde gelen birçok yazarın makaleleri yayınlanmıştır. **Tarih** dalında, değerlendirilebilecek makale sayısı **110** olup, bunların **49**' u **Ahmet Refik** tarafından kaleme alınmıştır.

Bunlara ek olarak; **24 Terbiye, 10 İktisat, 23 Sanat tarihi, 15 Güzel sanatlar ve estetik, 11 Siyaset bilimi, 2 Mimari, 6 Spor ve 12** adet de **Musikiyle** ilgili yazı vardır. Ayrıca imzasız olarak, günün aktüel olaylarını konu alan, birçoğu oldukça kısa olan, yazılara yer verilmiş, bir anlamda, sayfa boşlukları doldurulmak istenmiştir.

Edebi yapıtlar olarak, **şiir, hikaye, roman, hatırat, deneme, destan, mensure, piyes** türünde olan yazılara da yer verilmiştir. Dergide yayınlanan şiirlerin sayısı **250'** yi aşındır.

Hikaye sayılabilecek yapıtların sayısı **67'** dir. Bunların **32** tanesi, Türk hikayeciliğinin ilk ve en büyük üstüdü kabul edilen **Ömer Seyfettin'** e, **6** tanesi **Refik Halit'** e, **3** tanesi **Mustafa Nihat'** ın, **2'** şer tanesi de, **Nasuhi Esat, Hüseyin Rahmi ve Falih Rıfkı'** ya aittir. **Batı edebiyatından, Anatole France, Piere Loise; Rus edebiyatından, Maxim Gorki, Tolstoy ve Dostoyevski** gibi yazarların yapıtlarına yer verilmiştir.

Halide Edip' in **“Mevut Hüküm”** adlı romanı **13 Eylül 1917** tarihli **10. Sayıdan** başlayarak, **20 Haziran 1918** tarihli **49. Sayıya** dek, parçalar halinde yayınlanmıştır.³⁵

Görüldüğü gibi, **“Yeni Mecmua”** da en tanınmış yazar ve araştırmacıların yapıt ve yazıları yayınlanmıştır.³⁶ **Refik Halit'** in dediği gibi; **“...İnkâr edilemez ki Yeni Mecmua memlekette edebiyat hayatına bir hareket ve can verdi.... gençleri adeta olgunlaştırdı....Edebiyatımızın esaslı iki cereyanı var; Servet-i Fünuncular ve Yeni Mecmuacılar...Birbirlerinden adamakıllı ayrılıyorlar. Halbuki birkaç sene evvel ne gençler bu kadar tayin edilmiş bir fikre ve mesleğe maliktiler ne de orta yaşlılar mesleklerinin ne olduğunu;ne fikir taşıdıklarını biliyorlardı. Denebilirki Servet-i Fünuncular kendilerini, daha ziyade ilme, tetkike müstaid olan gençlerden, onların tetebbualarından öğrendiler...”**³⁷

Gerçekten **Ziya Gökalp** düşüncelerinden çoğunu ilk kez **“Yeni Mecmua”** da ki makalelerinde açıklamıştır. **Gökalp'** in bu ve

35 “Yeni Mecmua”nın bir özelliği de, resimli olmasıdır. Toplam 270 resim yayınlanmıştır. Çoğunluğu Türk Sanat tarihinin engüzel yapıtlarını konu alanlar olmak üzere, hemen her sayfada üç-dört resim bulunmakta olup, Osmanlı sultan ve devlet adamlarının yanısıra yabancı devletlerin ileri gelenlerinin resimlerine de yer verilmiştir.

(Kırımlı, 15

36 Bunlardan biri, Ömer Seyfettin' dir. İlk sayıdan 66. Sayıya dek, 33 hikayesi yayınlanmıştır. Bunlardan bir bölümü ilk kez “Yeni Mecmua”nın sayfalarından halka tanıtılan bu hikayeler, Türk edebiyatında ve gazeteciliğinde, kısa hikayeciliğin yerleşmesine öncülük etmiş, gelecek kuşak yazarlarını da derinden etkilemiştir.

37 Refik Halid:“Dediklerimiz” Yeni Mecmua, Cilt:4, Sayı: 63, (3 Teşrin-i Evvel 1918) s. 201-202.

diğer yayın organlarında yayınlanan makaleleri eski ve yeni kuşak aydınları derinden etkilemiştir.

“Yeni Mecmua” da ki öncü kadroda yer alan yazarların hemen hepsi, Ziya Gökalp in ortaya atıp, öncülük ettiği yazılarındaki düşünceleri destekleyen yazılar yazmışlardır.³⁸

Örneğin Ziya Gökalp üç-dört yıldan beridir, çeşitli yerlerde yazmış olduğu makaleleri, “Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak” adı altında toplamış, 1918 yılı içinde “Yeni Mecmua” da yayınlamıştır. Ziya Gökalp’in bu “risalesinin” dergide yayınlanmasının hemen ardından, Necmettin Sadık yine aynı başlık altında bir makale yazmış bir anlamda Ziya Gökalp’in bu konuda savunmuş olduğu düşüncelerine destek vermiştir: “... Esasesen ilk makalenin mevzuu da bu (üç cereyandır). Ziya Bey bunda üç cereyanının hakiki ihtiyaçlardan doğduğunu, Tanzimat’ tan sonraki Osmanlıcilik cereyanını izah ettikten sonra Türklük duygusuna, milliyet, din, medeniyet hislerinin birbirine taarruz etmediğini bilakis, birbirinden kuvvet aldığını izah ediyor” diyerek Ziya Gökalp’in bu düşüncelerini bir kez daha, bu fırsattan yararlanarak topluma aktaran Necmettin Sadık daha sonra satırlarını şöyle sürdürüyor: “...Bunlardan ma’ide “Türk Milleti ve Turan”, “Millet ve Vatan”, “ Milliyet Mefkuresi”, “Milliyet ve İslamiyet”.. Şu zamanda herkesin her zaman fikrine gelen suallere, canlı hadiselerle temas ediyor... bu günkü Türklük cereyanının hakiki istikametini, diğer cereyanlar karşısında sui- tefehkümlere meydan veren mevkiini pek güzel tenvir ediyor. “39

Ziya Gökalp’in gerek “ Yeni Mecmua” da yayınlanmış olan “Mekteplerde Mükafat ve Mücazat”⁴⁰ ile bunun devamı olan diğer makaleler⁴¹ olsun gerek se, “Muallim” dergisinde birbiri ardına

38 Türk toplumunun her şeyi ile uluslaşması yolunda düşünsel zemin hazırlanmasına katkıda bulunmuş bu sözüni ettiğimiz yazarlardan birçoğu Türk basın tarihinde önemli yer tuttukları gibi, bazıları da, idari ve siyasi kadroların üst mevkilerine dek yükselmişlerdir.

39 Necmettin Sadık:“ Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak”, Yeni Mecmua, Cilt:3, Sayı: 57, (15 Ağustos 1918) s.95-96.

40 Bkz. Ziya Gökalp :“ Mekteplerde Mükafat ve Mücazat”, Yeni Mecmua, Cilt: 2, Sayı: 32, (14 Şubat 1918) s.113-114.

41 Bkz. Ziya Gökalp:“Mükafat ve Mücazat Meselesine Dair Birkaç Söz”, Yeni Mecmua, Cilt:2, Sayı: 34, (7 Mart 1918), s. 143-144.; “ Mükafat ve Mücazat Meselesine Dair Yine Birkaç Söz” , Yeni Mecmua, Cilt:2, Sayı: 36, (21 Mart 1918), s.182-185; “Mükafat

yayınlanmış bulunan yedi makaleden oluşan “**Milli Terbiye**”⁴² konusundaki yazılarına yine Necmettin Sadık “**Yeni Mecmua**” da destek vermiş, bu biçimde okuyucunun dikkatini bu yöne çekmek istemiştir. Bazen de gerektiği zaman, O’ nu eleştirmekten de geri kalmamıştır. Örneğin “.....Ziya Bey burada fikrimizce terbiye mefhumunu yanlış anlamış, bunu tedrisle karıştırmıştır. Kur’ an-ı Kerim’le İlm-i halin tedrisi, hiçbir zaman dini terbiye vermek demek olamayacağı gibi, riyaziyyat tedrisi de çocuklara asri terbiye vermeye kifayet edemez. Milletlin terbiyesini yapan dersler değil millettir....”⁴³ demektedir.

Görüldüğü üzere, dergi de yazı yazarlar bilimselliğe dönük, ama o denli de partici siyasetten uzak yazılar yazmaya özen göstermektedirler.

Derginin bu özelliği, ilk yayın dönemi olarak nitelendirdiğimiz, **12 Temmuz 1917** ve **26 Teşrin-i Evvel 1918** tarihleri arasında yayınlanan 66 sayı boyunca sürmüştür. Fakat **1 Kanun-i sani 1923**’ te başlayan ikinci yayın döneminde, içinde bulunulan siyasal ve kültürel ortam değişmiş, bir imparatorluk tarihe karışmış, O’nun enkazı üzerinde **batı uygarlığına** yüzünü dönmüş bir Cumhuriyet kurulmuştur. Bu yeni dönemde **Ziya Gökalp, Falih Rıfka, Ağaoglu Ahmet, Hamdullah Suphi ve Avram Galanti** gibi kalemler “**Yeni Mecmua**” da yeni kurulmakta olan “**Türkiye Cumhuriyeti**” devletinin yapısı, alacağı biçim, devrimlerin yanında ve karşısında olanlar ve bu siyasal hareketin lideri **Mustafa Kemal Paşa** ile ilgili olarak düşüncelerini açıklamışlar, devrimlerin tümüyle, **ulusal kültürümüz** ve girmemiz gereken **Batı uygarlığı** doğrultusunda olduğunu belirterek, bu doğrultuda olan düşünce ve girişimleri desteklemişler, karşısında olanları da eleştirmişlerdir. **Ziya Gökalp** açıkça; “.....**Türkçülüğe dair bütün hareketler akim kalacaktı, eğer Türkleri Türkçülük mefkuresi etrafında**

ve Mücazat Meselesine Dair Birkaç Söz Daha”, **Yeni Mecmua**, Cilt: 2, Sayı:38, (4 Nisan 1918) s. 222-225.

42 Bkz. Ziya Gökalp: “Milli TerbiyeI”, **Muallim**, Cilt:1, Sayı: 1, (Temmuz 1332 (1916) s. 3-9 ; “ Milli Terbiye II” ,**Muallim**, Cilt: 1, Sayı:2, (15 ağustos 1332 (1916) s. 33-39 ; “ Milli TerbiyeIII” ,**Muallim**, Cilt: 1, Sayı: 3,(15 Eylül 1332 (1916) s.67-71; “Milli TerbiyeIV” ,**Muallim**, Cilt: 1, Sayı:4 (15 Teşrin-i Evvel 1332 (1916)s. 97-102; “ Milli TerbiyeV” ,**Muallim**, Cilt:1, Sayı: 7, (15 Kanun-i Sani 1332 (1916)s. 193-202 ; “ Milli TerbiyeVI “ ,**Muallim**, Cilt:1, Sayı: 8 (1Mart 1333 (1917) s. 225-231; “ Milli Terbiye VII” ,**Muallim**, Cilt: 1, Sayı: 9, (1Nisan 1333 (1917) s.264-272.

43 Necmettin Sadık: “ Türkleşmek, İslamlaşmak,” **Yeni Mecmua**,....., s.95.

birleştirerek büyük bir inkıraz tehlikesinden kurtarmaya muaffak olan büyük dahi zuhur etmeseydi... Bu büyük dahinin ismini söylemeye hacet yok, bütün cihan bugün Gazi Mustafa Kemal Paşa ismini mukaddes bir kelime adderek her an hürmetle anmaktadır. Evvelce Türkiye' de, Türk Milletinin hiçbir mevkii yoktu. Bugün her hak Türk' ündür. Bu topraktaki hakimiyet Türk hakimiyetidir. Siyasette, harsda, iktisatta hep Türk halkı hakimdir. Bu kadar kat'i ve büyük inkılabı yapan zat Türkçülüğün en büyük adamıdır. Çünkü düşünmek ve söylemek kolaydır. Fakat yapmak ve bilhassa muvaffakiyetle neticelendirmek çok güçtür"⁴⁴ diyerek Mustafa Kemal Paşa' yı en büyük Türkçü ilan ederken, Falih Rıfkı da; ".....1918 Teşrin-i Evvel' inde kim derdiki, yıkılan Osmanlı Saltanatı' nın altı asırlık enkazı ve birkaç türlü istilanın kızıl ayakları altında boğulmuş gürünen bu millet,dört sene sonra, yeni bir devlet,Osmanlı Devleti' nin teşekkül senelerinde olduğu gibi, o kadar genç, o kadar faziletli ve okadar temiz bir devlet kuracaktır? Kim derdi ki Türk Milleti' nin ruhu, ızdırabın, halik hassalarını dört senede bu kadar uluviyetle tecelli ettirecek kudrettedir? Üç sene evvel bütün dünyanın ve kendi çocuklarının inkar ettiği Türk Milleti, bu gün kendini tasdik eden cihan milletleriyle bir masada konuşmaktadır...."⁴⁵ demektedir.

Hamdullah Suphi ise; Yeni Türk Devleti' nin ırk temeline dayanmadığını şu satırları ile dile getirmektedir: "Saf ırk yoktur: Milliyetin Esasını ırka rapt etmek isteyenler var. Bunlar nazarında herkes soyuyla Türk'tür, Arap'tır veya herhangi bir millettendir. Seceresi elinde hazır olmayanlar, "sen hangi millete mensupsun? " Sualine karşı bir tomar kağıdı çıkararak, onbeş-yirmi cedlerini tayin ve ispat edemeyenler, Türk değildir....

İtiraf ederim, sizin zihninizde mevcut olan Türk'e hiç benzemiyorum. Fakat bilseniz memleketimdeki Türklere ne kadar benzerim....

44 Ziya Gökalp: "Türkçülüğün Tarihi", Yeni Mecmua, Cilt: 4, Sayı: 84, (13 Eylül 1923) s. 359-361.

45 Falih Rıfkı: "1918-1923", Yeni Mecmua,.....s.1.

.... Türk millet olarak ne kadar yaşıyorsa ırk olarak da o kadar yaşıyor... Bir cümle ile söylemek isterim.... Kökü, dalı ve meyvesi birbirinden ayrılmamış, ittisalini kaybetmemiş, ona lisanı yerine büsbütün yeni bir lisan kabul etmemiş, tarihinin teselsülü inkıtaaa uğramamış esas seciyeleri meyn, tarihinin kaydettiği sabir bir Oğuzcadır..."⁴⁶ diyerek, soyu belirleyenin kan olmayıp, dil olduğunu örneklerle kanıtlamaya çalışırken, Necmettin Sadık da; "...Türk milletini ırk yani kan farklarıyla ayırmak, parçalamak istiyorlar.

....Yeryüzünde hiçbir millet yoktur ki, bütün efradı aynı ırktan, aynı kandan olsun. Tarihin en eski ve en ibtidai milletlerinde bile böyle bir saffiyete tesadüf edilmiyor... İrk nazariyesi, eski ilmin artık hiçbir hakikat ifade etmeyen mühimmesi sırasında atıldı...Bugün insanları birbirine bağlayan ebedi rabitalar, ne yalnız dindaşlık ne de kandaşlıktır.

Milliyetin birinci şartı aynı coğrafi hudut dahilinde, bugün konuştuğumuz Türkçeyi konuşan, hissiyatı bir mekana uyan, aynı örf ve adete tabi olan her ferd bizim milletimizdendir...

..... Bu küçük vatan hududu dahilinde bizbize kaldık. Artık insanları mevhum kan farklarıyla, memleketi de küçük küçük havali hudutlarıyla parça parça etmeyelim..."⁴⁷ diyerek, Mustafa Kemal Paşa'nın izlemekte olduğu, kültür siyasalarına uygun olarak, "Ulus" ve "Yurt" kavramlarını yeniden tanımlamak gereğini duymaktadır.

Avram Galanti Lozan Konferansı sırasında önce ülkenin hukuksal haklarını savunan Türk heyetinin çekmiş olduğu zorluklara değinmekte, Batılı ülkelere verilen kapitülasyonların kısa bir tarihini verdikten sonra, azınlıklara, azınlık mezheplerine verilen ayrıcalıklardan söz etmekte, eski Babil devletinden, kapitülasyonlara benzer bir uygulamaya sahne olmuş Spar kentinden örnekler vererek "...Yerlileri tercihen ecnebiye hak veren bir memleket

46 Hamdullah Suphi: "İrk ve Milliyet", Yeni Mecmua, Cilt: 4, Sayı:67, (1 Kanun-i Sani 1923) s.7.

47 Necmettin Sadık: " Milliyet Hududu, Vatan Hududu", Yeni Mecmua, Cilt:4, Sayı:71, (1Mart 1923) s.73.

ecnebi tahakkümü altına girer..."⁴⁸ diyerek, kapitülasyonların Türk Ulusu bakımından ne denli hassas bir konu olduğunu dile getirmektedir.

Ahmet Ağaoğlu: "İnkılabımıza Dair" başlığı altında yazmış olduğu makalesinde: uygar varlığı ile namus ve onurunu savunmak için, kararlılık ve coşku içinde isyan eden Anadolu köylüsü ve esnafının aynı davranış, duyarlılık ve ilgiyi İstanbul Hükümeti' inden de beklediğini belirttikten sonra, Anadolu köylüsünün içinde bulunduğu olumsuz duruma Sarayın yabancı kalabileceğini hatırına bile getirmediğini, kendisine karşı bir Hilafet Ordusu' nun düzenlendiğini gördükten sonra bile; ".... Anadolu hala inanmıyor, gözlerini silkiliyor. Makam-ı Saltanat' ın esir olduğunu, Onun istihalasını hedef ithaz ettiğini ilan ediyor..."

....Fakat bu kere derin bir sartinı bu uyuşuk vücudu ta esasından silkti. Medeni mevcudiyetini, namusunu, ocağını ani ve felaketli bir tehlike karşısında gören Anadolu birden bire çırpınarak gözlerini açtı ve önünde hayatın geniş, açılmış müdekkik bir kitabını gördü.

..... O günden itibaren Türk, İnkılabının esas istikametini tayin etmişti...."⁴⁹ demektedir ve devrimlerin artık Türk Ulusu' na mal olduğunu belirtmektedir.

Görüldüğü gibi, İki döneminde ki düşün ve yayın siyasasından örnekler vermeye çalıştığımız, çevresine başata Ziya Gökalp olmak üzere dönemin en değerli ve tanınmış kalem ve düşün adamlarını toplayan "Yeni Mecmua", amacı Türkçülük olmakla birlikte, Türkiye' de ilk bilim ve sanat dergisi olmanın en derli toplu örneği olma⁵⁰ özelliğini taşımakta, ikinci döneminde ise, Mustafa Kemal ve O'nun kurmuş olduğu yeni siyasal rejimi tümüyle desteklemektedir.

48 Avram Galanti: "Babiller ve Kapitülasyonlar", Yeni Mecmua, Cilt: 4, Sayı: 77, (15 Haziran 1923) s.255.

49 Ahmet Ağaoğlu: "İnkılabımıza Dair", Yeni Mecmua, Cilt: 4, Sayı: 72, (15 Mart 1923) s.96-97.

50 Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.Enver Behnan Şapolyo: Ziya Gökalp, İttihat ve Terakki ve Meşrutiyet Tarihi, İstanbul, 1974, s.182 v.d.

Yayınına Ara Vermesi ve Kapanışı

“Yeni Mecmua”nın birinci yayın döneminin son sayısı olan 66. Sayı 26 Teşrin-i Evvel 1918 tarihinde yayınlanmıştır. “Mondoros Mütarekesi”nin imza tarihi ise, 30 Ekim 1918'dir. Derginin normal yayın periyodu içinde, 3 Teşrin-i Sani 1918'de 67. Sayısının çıkması gerekirdi. Fakat derginin yayınına son verilmek zorunda kalınmıştır. Buna Türk ulusunun çıkarlarına aykırı bir ateşkes antlaşmasının imzalanması ve savaş suçlusu olarak gösterilen İttihat Terakki ileri gelenlerinin gerek iç, gerek dış baskılar sonucu yurtdışına kaçmaları gibi nedenler ileri sürülmüştür. Ülkenin içine düştüğü zor durum, Dergi'ye yazı yazan aydınların olsun, İttihat ve Terakki ileri gelenlerinin olsun, ya tutuklanmış veya yurt dışına kaçmış olmaları buna olanak vermemiştir. Derginin yayınına ara vermesi ile ilgili olarak Falih Rıfki, kendisinin yayını sürdürmek için çok çalıştığını dergide yazısı yayınlananlardan yardım istediğini, ancak birkaç kişi dışında kimsenin buna yanaşmadığını, bazılarının da derginin adının lekeli olması dolayısıyla değiştirmesini önerdiklerini söylemekte ve satırlarını şöyle sürdürmektedir: “..... Saray hıyanet, irtica, muhalefet, Yunanlılardan itibaren vatana giren bütün istilacılar Yeni Mecmua'nın düşmanı idi. Ziya Gökalp hürriyetini kaybattığı gibi, dostlardan çoğunda da cesaret kalmamıştı. Yeni Mecmua'yı devam ettirmesine imkan yoktu ve O'nun tarzını, nizam ve istiklalini bozmaya da kendimizi haklı görmüyorduk...”⁵¹

Derginin yayına ara vermesi ile ilgili olarak Ahmet Emin İstanbul'daki yabancı güçlerin baskılarını göstermektedir.⁵² Gerçekten Ziya Gökalp, derginin yayına ara vermesinden yaklaşık üç ay sonra, 28 Ocak 1919'da tutuklanmıştır.⁵³ Bu süre içinde derginin yayınlanmamasının nedeni, Birinci Dünya Savaşı' nı kaybeden İttihat Terakki Fırkası'nın iktidardan düşmesi, yerine gelen Hürriyet ve İtilaf Fırkası yöneticilerinin bir önceki iktidar ileri gelenleriyle birlikte, tüm ulusçu aydınlara karşı, kin ve intikam

51 Falih Rıfki: “1918-1923”, Yeni Mecmua,.....s.1.

52 Bkz. (Yeni Mecmua, Cilt: 4, Sayı: 67, 1 Kanun-i Sani 1923, s.2)

53 Bkz. Bilal Şimşir: Malta Sürgünleri, Birinci Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976,s.57-58.

duygularıyla dolu baskıcı bir siyaset gütmesi ve **Ziya Gökalp** gibi öncü aydınların savaşı suçluları arasında gösterilmesidir.

Tüm bu olumsuzluklara bağlı olarak, derginin “**imtiyaz**” sahibi ve “**mes’ul**” müdürünün **İttihat Terakki**’nin ileri gelenlerinden **Mehmet Talat** olması, yönetim merkezinin de bu parti genel merkezini alt katında bulunması, ayrıca yayını sürdürülebilmesi için bu partiden maddi desteğe gereksinim duyması, yayını durdurmasında etkin olan diğer önemli nedenlerdir. Ayrıca, “**Mondoros Mütarekesi**”nden sonra düşman işgali altında bulunan bir ülkede **bağımsızlık ruhunu** oluşturan **ulusçu düşünceyi** basıp yayan bir derginin yaşatılıp, yayını sürdürmesine işgalci güçlerin göz yumup, izin vermesi de beklenemezdi. “**Mütareke**”den sonra birçok **ulusçu aydın** baskılar sonucunda cesaretini yitirmiş, yurtdışına kaçmış, **Ziya Gökalp** gibi cesur olanlar da tutuklanmış, **8 Ocak 1919**’da “**İrade-i Senniye**” ile kurulan “**Divan-ı Harp**” te yargılananlar olmuş, daha sonra da **İtilaf devletleri** tarafından **Malta**’ya sürülmüşlerdir.⁵⁴

Kurtuluş Savaşı’ndan sonra, **1 Kanun-i Sani 1923**’te tekrar yayın hayatında yerini alıp, **67. Sayı** ile kendini “**yeni rejimin**” yerleşmesine adan “**Yeni Mecmua**” bu yolda oldukça önemli işlevleri yerine getirmiş olmasına karşın, **5 Kanun-u Evvel 1923** tarihinde **90. Sayı** ile yayınının niçin sona erdiği üzerine hiçbir önemli bir kanıt rastlanamamıştır.⁵⁵

Sonuç

“**Yeni Mecmua**” sırasıyla, “**Servet-i Fünun**”, “**Genç Kalemler**”, “**Türk Yurdu**” dergilerinden sonra kültürel yapımızda büyük izler bırakmış, yayın organlarından biri durumuna gelmiş, dönemindeki tüm seçkin kâlemleri çevresinde toplamış, **Ziya Gökalp**’in yazıları dışında hiçbir **ideolojik** amaç gütmemiş⁵⁶ bir dergi özelliğini kazanmıştır.

Gerçekten “**Yeni Mecmua**” yayınlanmış olduğu dönemin önde gelen kâlemlerini ve düşünürlerini bünyesinde toplaması ve **Ziya**

⁵⁴Erişirgil, 185; Şimsir, 58.

⁵⁵Birinci yeym döneminde de yine maddi imkansızlıklardan ötürü kapandığı düşünülebilir. (Kırımlı, 26.)

⁵⁶Ahmet Hamdi Tanpınar: Edebiyat üzerine Makaleler, Dergah yayınları, İstanbul, 1977, s.108.

Gökalp'in öncülük ettiği **Türkçülük düşüncesinin bilimsel temellere** dayandırılması ve **Türk ulusal kültürünün** araştırılması amacıyla **çıkartılması**, önemini artıran en önemli etken olmuştur.

İki yayın dönemi olan, "**Yeni Mecmua**"nın yayınlanmış olduğu yıllar **Türkiye'nin** gerek **düşünsel** gerekse **toplumsal** açılarından çok büyük değişim ve dönüşümlere sahne olduğu yıllardır.

1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra, ülkede her türlü düşünce tartışılmaya, birçok gazete ve dergide bu tartışmalar yayınlanmaya başlamış olması, **Tanzimat'ın** başından itibaren **Avrupa** ve birçok ülkedeki **Türkoloji** çalışmalarının, siyasal bazı gelişmelerin de etkisiyle, ülkede **Türkçülük akımının**, **Osmanlılık** ve **İslamcılık** karşısında gittikçe güçlenmesi, bu kötü gidişata ancak "**Millet-i Hakeme**" olan **Türklerin** kendi ulusal benliğine dönmeleri ile önlenebileceği düşüncesinin tüm aydınlarda egemen olmasına neden olmuştur. Böylece **Türkçülük hareketi** edebiyatta ve şiirde meyvelerini vermeye başlamıştır.

İşte böyle bir ortamda "**Yeni Mecmua Türk düşün dünyası için, değer biçilmez bir okuma ve düşünme, öğrenme, duyma alanı**"⁵⁷ olmuş, etkilerini şu ya da bu biçimde günümüze dek sürdürmüştür..

Kaynakça:

Kitaplar:

-**BAYRAKTUTAN Yusuf: Türk Fikir tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları;** Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996.

-**BAYKAL Hülya: Türk Basın Tarihi 1881-1923 (Tanzimat-Meşrutiyet- Milli Mücadele Dönemleri);** İstanbul, 1990.

BERKES Niyazi : Türkiye' de Çağdaşlaşma; Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1973.

BEYATLI Yahya Kemal: Siyasi Ve Edebi Portreler; İstanbul, 1976.

57 Kazım Nami Duru: **Ziya Gökalp**, M. E. B. İstanbul, 1975,s.35.

- Cumhuriyet Öncesi Ve Sonrası Matbaa Ve Basın Sanayi;** (Hazırlayan Alpay Kabacalı) Cem Ofset İstanbul, 1998
DURU Kazım Nami: **Ziya Gökalp;** Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, 1976.
ERİŞİLGİL M. Emin: **Bir Fikir Adamının Romanı;**Ziya Gökalp, İstanbul 1976
ERTUĞ Refik Hasan: **Basın Yayın Ve Hareketleri Tarihi;** İkinci Bası, Sulhu Garan Matbaası, İstanbul 1960
KIRIMLI Bilal: **Yeni Mecmua;** (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1985.
KUDRET Cevdet: **Abdülhamit Devrinde Sansür,** İstanbul 1977.
LEWIS Bernard: **Modern Türkiye' nin Doğuşu;** Türk Tarih Kurumu, Ankara,1991.
İNÜĞÜR M.Nuri: **Basın Ve Yayın Tarihi;** Çağlayan Kitabevi, İstanbul,1982.
İSKİT Server : **Türkiye' de Matbuat Rejimleri,** İstanbul, 1939.
SAYILGAN Aclan: **Türkiye' de Sol Hareketler (1871-1972);** İstanbul 1972.
ŞAPOLYO E. Behnan: **Türk Gazetecilik Tarihi Ve Her Yönüyle Basın;** Ankara, 1971.
ŞAPOLYO E. Behnan: **Ziya Gökalp, İttihat Ve Terakki Ve Meşrutiyet Tarihi,** İstanbul, 1974
ŞİMŞİR Bilal: **Malta Sürgünleri;** Birinci Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976..
ŞİŞMANOF Dimitri: **Türkiye' de İşçi Ve Sosyalist Hareketi;** (Hazırlayan Ayşe ve Ragıp Zorakolu) İstanbul, 1990.
TANPINAR Ahmet Hamdi: **Edebiyat Üzerine Makaleler;** Dergah Yayınları, İstanbul, 1977
TOPUZ Hıfzı: **100 Soruda Türk Basın Tarihi;** Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973.
TUNAYA Tarık Zafer: **Türkiye' de Siyasi Partiler (1859-1952);** Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul, 1952.
TUNÇAY Mete: **Türkiye'de Sol Akımla (1908-1925) I,** BDS Yayınları, İstanbul, 1991.
ÜNAYDIN Ruşen Eşref: **Diyorlar ki;** İstanbul,1972.

Makaleler

- AĞAOĞLU Ahmet: "İnkılabımıza Dair"; **Yeni Mecmua**, Cilt:4, Sayı: 72, 15 Mart 1923.
- AHMAD: " Jön Türkler Döneminde Savaş ve Toplum 1908-1918"; **Tarih Ve Toplum**, Sayı:64, Nisan 1989.
- ALKAN Mehmet Ö: "Bir İttihat Terakki Muhalifi Olarak Liberal Sosyalist Hilmi"; **Tarih Ve Toplum**, Sayı:81, Eylül 1990.
- "Avusturya Basımında 31 Mart Vakası Olayı, Avusturya Sosyal Demokları Yayın Organı Abeiter Zeitung (İşçi Gazetesi) Haber-Yorumlar ";Çeviri; Kemal Boztepe, **Tarih ve Toplum**, Sayı: 76, Nisan 1990.
- BİRİNCİ Ali : " II.Meşrutiyet' te Resim Yasakları Ve Bir Kartpostal";**Tarih Ve Toplum** Sayı:67, Temmuz1989.
- GALANTİ Avram: "Babiller Ve Kapitülasyonlar";**Yeni Mecmua**, Cilt:4 Sayı:77, 15Haziran 1923.
- GÖKALP Ziya : "Türkçülüğün Tarihi"; **Yeni Mecmua**, Cilt:4, Sayı:84, 13 Eylül 1923.
- GÖKALP Ziya: "Mekteplerde Mükafat Ve Mücazat"; **Yeni Mecmua**, Cilt:2, Sayı:32, 14 Şubat 1918.
- GÖKALP Ziya: " Mükafat Ve Mücazat Meselsine Dair Birkaç Söz "; **Yeni Mecmua**, Cilt: 2, Sayı:34, 7 Mart 1918,
- GÖKALP Ziya: " Mükafat Ve Mücazat Meselesine Dair Yine Birkaç Söz"; **Yeni Mecmua**, Cilt:2, Sayı:36, 21Mart 1918.
- GÖKALP Ziya: "Mükafat Ve Mücazat Meselesine Dair Birkaç Söz Daha" **Yeni Mecmua**, Cilt:2, Sayı:38, 14 Nisan 1918.
- GÖKALP Ziya: " Milli Terbiye I", **Muallim**, Cilt: 1, Sayı: 1, 1Temmuz 1332 (1916)..
- GÖKALP Ziya: " Milli Terbiye II", **Muallim**, Cilt. 1, Sayı:2, 15 Ağustos 1332 (1916).
- GÖKALP Ziya: "Milli Terbiye III " **Muallim**, Cilt: 1, Sayı:3, 15 Eylül 1332 (1916)
- GÖKALP Ziya: " Milli Terbiye IV" **Muallim**. Cilt. 1, Sayı:4, 15Teşrin-i Evvel 1332 (1916)
- GÖKALP Ziya: "Milli Terbiye IV": **Muallim**, Cilt: 1, Sayı: 4, 15 Teşrin-i Evvel 1332 (1916)
- GÖKALP Ziya: "Milli Terbiye V": **Muallim**, Cilt: 1 , Sayı: 7, 15 Kanun-i sani 1332 (1916)

GÖKALP Ziya: "Milli Terbiye VI" : **Muallim**, Cilt: 1, Sayı: 8, 1 Mart 1333 (1917)

GÖKALP Ziya: " Milli Terbiye VII": **Muallim**, Cilt. 1, Sayı: 9, 1 Nisan 1333 (1917)

" Hürriyetperver Rus Donanması Tarafından Osmanlı Milletine İlan" Çeviren, Muazzez Tunçay, **Tarih Ve Toplum**, Sayı: 92, Ağustos 1991.

KABACALI Alpay: " Sanstir Tarihiyle İlgili İki Belge" ; **Tarih Ve Toplum**, Sayı: 65, Mayıs 1989.

KARAY Halit: " Dediklerimiz"; **Yeni Mecmua**, Cilt: 4, Sayı: 63, 3 Teşrin-i Evvel 1918.

KOLOĞLU Orhan: "Osmanlı Basını: İçeriği Ve Rejimi" **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt:I, İletişim Yayınları (t. Y) s.90 vd.

RIFKI Falih: " 1918-1923 "; **Yeni Mecmua**, Cilt: 4, Sayı:67, 1 Kanun-ı sani 1923.

SADIK Necmettin : " Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" **Yeni Mecmua**, Cilt. 3, Sayı: 57, 15 Ağustos 1918.

SADIK Necmettin: "Milliyet Hududu, Vatan Hududu"; **Yeni Mecmua**, Cilt. 4, Sayı: 77, 1 Mart 1923.

SUPHİ Hamdullah: " İrk Ve Milliyet"; **Yeni Mecmua**, Cilt: 4, Sayı:67, 1 Kanun-ı sani 1923.

TEVETOĞLU Fethi : " İkdam Maddesi"; **Türk Ansiklopedisi**, Cilt: 20; Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1970, s.5.

TOPRAK Zafer: "İl. Meşrutiyet' te Fikir Dergileri" :**Tanzimat' tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt:I, İletişim Yayınları, (t. Y.) s. 126 vd.

VARLIK Bülent : "Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri"; **Tanzimat' tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt: 1, İletişim Yayınları, (t.y.) s.120 vd.

*İLETİŞİM FAKÜLTESİ DERGİSİ İkinci Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Geçiş Sürecinde
Bilimsel Türkçülük Çabalarına Bir Örnek: Yeni Mecmua*

ANSİKLOPEDİLER:

Tanzimat' tan Cumhuriyet'e Türk Ansiklopedisi

Türk Ansiklopedisi

DÖNEMİN VE GÜNÜMÜZÜN DERGİLERİ:

Genç Kalemler

Muallim

Tarih Ve Toplum

Türk Derneği

Yeni Mecmua